

Závěrečná zpráva projektu: Trans E-Health

Duševní pohoda a intervence pro transgender a genderově různorodé osoby

Abstrakt: Inkubační projekt Trans E-Health pod hlavičkou Centra pro sexuální zdraví a intervence NUDZ (CZ.03.03.01/00/22_021/0001871) se zaměřil na zvýšení dostupnosti služeb a intervencí pro transgender a genderově různorodé (TGR) osoby prostřednictvím vývoje a testování inovativních metod využitelných v online prostředí.

Projekt měl za cíl zmapovat specifické potřeby klientů, analyzovat možnosti nastavení služeb a intervencí a otestovat jejich účinnost na menší skupině. Projekt zároveň posiloval odborné kapacity a networking v této oblasti a přispěl k systémovým změnám v péči o TGR osoby.

Účel projektu: Účelem projektu bylo vytvořit a prakticky otestovat službu, intervenci - inovativní metodu péče v online prostředí pro transgender a genderově rozmanité osoby s cílem zajistit kvalitní a dostupnou péči. Nová služba a intervence byla vytvářena na základě zjišťování potřeb cílové skupiny, mapování příkladů dobré praxe a syntézy poznatků ze zahraničí. Do projektu byly aktivně zapojeny osoby z cílové skupiny, aby varianty řešení a nastavení služby v maximální možné míře zohledňovaly jejich potřeby.

První fáze: Hlavními aktivitami prvního monitorovacího období byla podrobná analýza textů a systematická rešerše, která sloužila jako základ pro přípravu odborného textu. Byl vytvořen online dotazník pro rekrutaci klientů k hloubkovým rozhovorům a metodický průvodce pro trauma senzitivní výzkum a etické aspekty. Z kvalitativní a kvantitativní části výzkumu byla data analyzována a syntetizována. Od počátku projektu probíhalo budování kapacit realizačního týmu a rozvoj networkingu, jak v České republice, tak i v zahraničí.

Druhá fáze: V druhém monitorovacím období byly dokončeny hloubkové rozhovory a uživatelské testování prototypů. Byly přeloženy a veřejně prezentovány nové Standardy péče o zdraví transgender a genderově rozmanitých osob (SOC8) a vytvořena brožura „Praktický průvodce pro odborníky v péči o TGR osoby“. V této fázi probíhalo testování intervencí a tvorba metodik. Byl otestován inovativní model vstupního rozhovoru v e-health péči, včetně uživatelského testování pro pomoc zdravotníkům. Byl testován i model vzdělávacích programů pro odborníky.

Významné výstupy a přínosy: Projekt přinesl několik klíčových výstupů, mezi které patří systematická rešerše, vytvoření nových modelů *Vstupní rozhovor do e-health péče a metodika, model vzdělávacích forem*. Významným výstupem je překlad Standardů péče o zdraví transgender a genderově rozmanitých osob SOC8, Praktický průvodce pro odborníky v péči o TGR osoby a rozsáhlý networking v ČR a v zahraničí. Výsledky projektu ukázaly na zásadní význam citlivého přístupu při prvotním kontaktu CS se zdravotníky, zdůraznily potřebu kontinuálního vzdělávání odborníků v oblasti péče o TGR osoby a implementaci Standardů (SOC8) do praxe. Proces implementace doporučení SOC8, bude směřovat ke změnám v systému přístupu a kvality o TGR osoby.

Závěr: Projekt Trans E-Health přispěl k nastartování cest ke zlepšení kvality zdravotní péče pro transgender a genderově rozmanité osoby v ČR. Cíle a účelovost projektu byly naplněny. Získané poznatky a vytvořené nástroje budou dále využívány k podpoře TGR osob a budou sloužit jako základ pro další praktické využití. Networking a mezinárodní spolupráce se ukázaly jako strategické kroky pro implementaci výstupů a další směřování ke kvalitní a dostupné péči.

Shrnutí průběhu projektu TEH

Projekt byl řešen od 1. 5. 2023, v délce 13 měsíců a zahrnoval čtyři klíčové aktivity.

Jaké rozhodnutí jsme v projektu udělali?

V projektu jsme se rozhodli pro **systematickou rešerši** a pečlivou přípravu **hloubkových rozhovorů**, neboť jsme chtěli lépe porozumět potřebám a bariérám TGR osob. Tento postup nám umožnil získat cenné poznatky, které jsme následně použili při tvorbě metodiky hloubkového rozhovoru a modelu vstupního rozhovoru i forem a obsahu vzdělávání.

Rozhodnutí o vytvoření **Průvodce pro trauma senzitivní výzkum a etiku** bylo založeno na potřebě **přípravenosti a prevence** retraumatizace u potencionálně traumatizovaných TGR osob. Tento metodický dokument se ukázal jako klíčový pro nový tým dotazovatelů a jejich následné citlivé zacházení s TGR klientelou při hloubkových online rozhovorech. Náš tým byl připraven i na nečekané situace a sdělení, s kterými jsme se setkali v průběhu online testování prototypů i uživatelské zkušenosti. Díky tomuto rozhodnutí jsme byli připraveni poskytnout dotazovaným TGR osobám kontakty na komunitní a jiné odborné zdroje podpory. **Důkladná příprava na testování a hloubkové rozhovory**, také souvisela se vzděláváním členů týmu v metodě Emotional Aid a Cultural Formulation Interview (CFI). Klíčové rozhodnutí a kontinuální odborná podpora byla od začátku projektu uskutečňována ve **spolupráci s designérkou služeb**.

Dalším zásadním rozhodnutím byl **překlad nových Standardů péče o zdraví transgender a genderově rozmanitých osob (SOC8)**. Tyto standardy byly vytvořeny na základě mezinárodní odborné spolupráce 119 odborníků z celého světa. SOC8 reflektují nejnovější vědecké poznatky a osvědčené postupy, shrnují 1600 zdrojů. Standardy obsahují doporučené postupy, jež jsou v souladu s nejnovějšími vědeckými a metodologickými požadavky MZ/NIKEZ.

Veřejná prezentace SOC8 na odborném semináři zvýšila povědomí o jejich významu a přispěla k informovanosti o potřebě zvýšení kvality péče o TGR osoby v ČR.

Zásadní rozhodnutí vycházela ze **zkušeného leadershipu** projektu a **expertízy projektového managementu NUDZ**. Řada rozhodnutí, která přispěla ke zdárnému průběhu projektu, souvisela s flexibilitou řešení nečekaných výzev a posilování **motivace jednotlivých členů týmu**.

Shrnutí výstupů

Systematická rešerše: Zkoumání účinnosti služeb elektronického zdravotnictví pro transgender a genderově rozmanité (TGR) osoby

V průběhu prvního monitorovacího období jsme se soustředili na analýzu textů a systematickou rešerši, zejména ze zahraničí. Rozsáhlá systematická rešerše zahrnovala odbornou literaturu v letech 2013-2023. Byla zpracována prezentace pro přípravu odborného článku, která se zaměřila na vyhledávání relevantních zdrojů podle konceptů PICO (P – Patient, population; I – Intervention; C – Comparison; O – Outcome) a v kontextu Standardů péče o zdraví TGR osob (SOC8) WPATH (2022) pro TGR osoby. Po podrobné analýze bylo vybráno 53 článků, které byly kategorizovány podle původu, typologie a zaměření. Tyto zdroje byly následně komparativně analyzovány a připraveny k publikování. Rešerše obsahuje doporučení pro optimalizaci e-health péče a doporučení pro praxi.

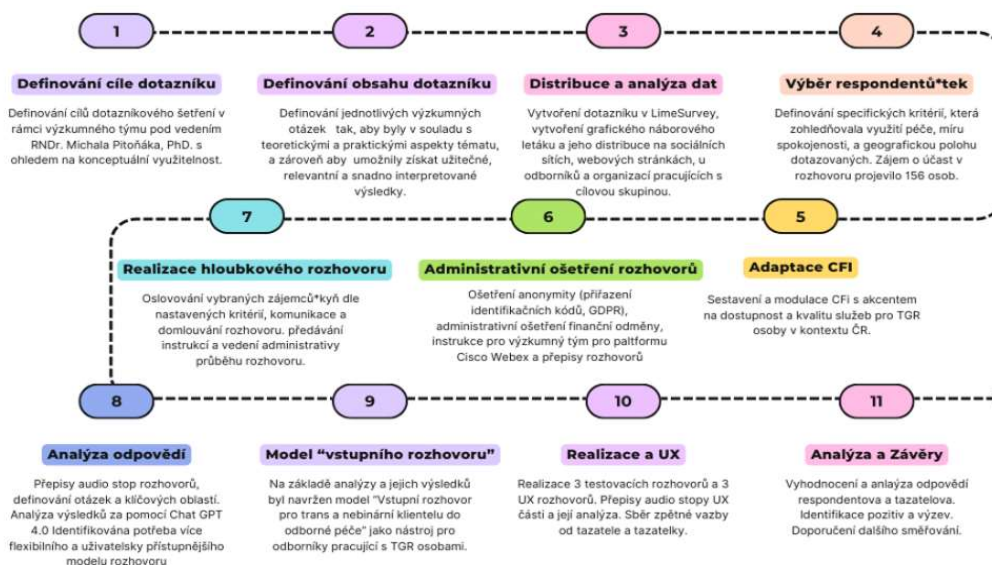
Souhrnné doporučení E-health (telemedicíny): E-health služby mají potenciál výrazně **snížit náklady na zdravotní péči**, poskytnout **alternativu** k tradičním presenčním konzultacím a umožnit poskytování zdravotní péče ve vzdálených regionech a nedostupných oblastech pro TGR osoby.

Dalším výstupem v rámci rešerše bylo vytvoření timeline milníků a edukativní poster „Short Trans History“ k výukovým účelům.

Kvantitativní a kvalitativní výzkumné aktivity

V rámci projektu jsme realizovali rozsáhlé výzkumné aktivity, které nám přinesly významná zjištění a vhlad do potřeb transgender a genderově rozmanitých osob.

Schéma č. 1 shrnuje proces realizace výzkumných aktivit:

Online dotazník - kvantitativní výzkum potřeb

Důležitým výstupem prvního monitorovacího období byl také online dotazník, který byl vytvořen pro rekrutaci klientů k hloubkovým rozhovorům. Dotazník byl spuštěn a návratnost byla 350 dotazníků od respondentů z celé ČR. Současně byl zpracován informovaný souhlas a GDPR, graficky byl zpracován online náborový leták, který byl distribuován s dosahem 3 000 osob.

Tabulka č. 1 Vybrané výsledky kvantitativní studie zaměřené na nedostupnost péče pro TGR osob

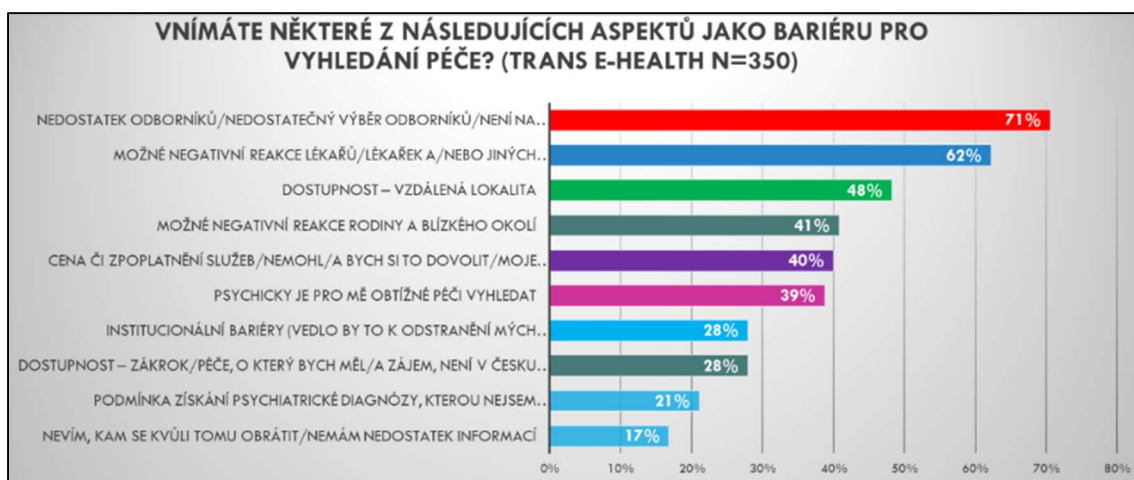
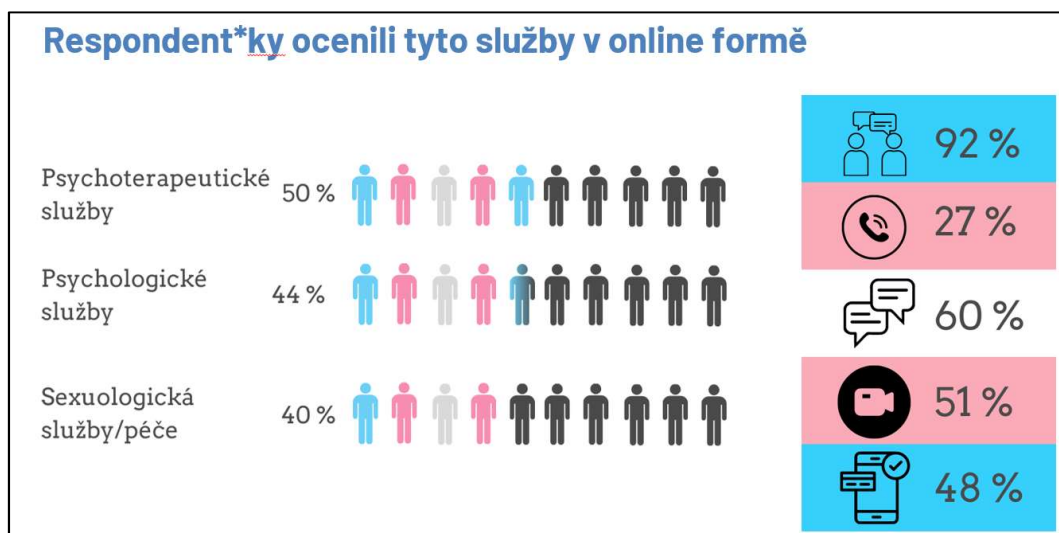

Schéma č. 2 Preference online formy služeb

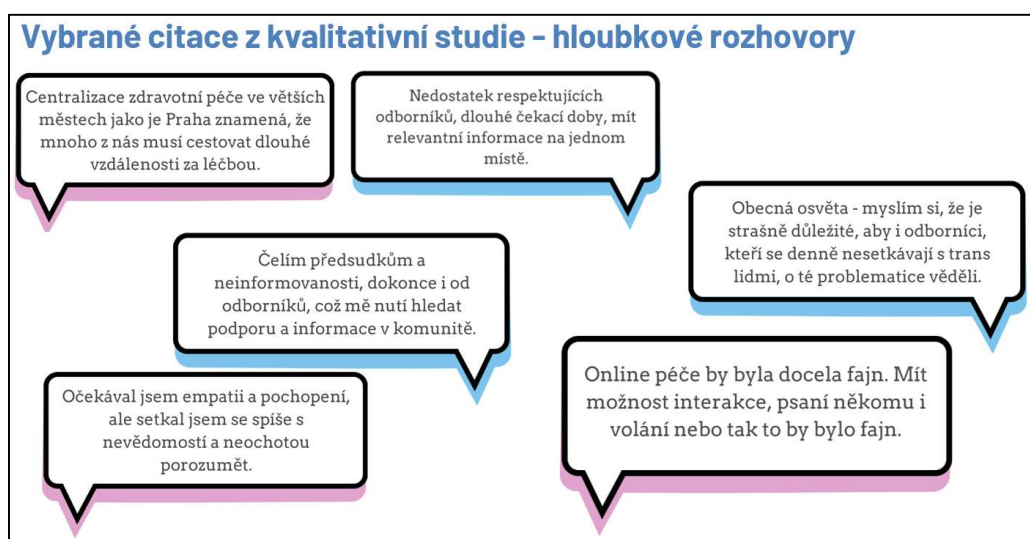

Psychoterapeutické služby by ocenilo 50% respondentů, psychologické 44% a sexuologické 40% respondentů z 350 dotazovaných. Respondenti v 92% preferují osobní setkání, v 60% chatové služby, v 51% video hovory, v 48% virtuální služby a aplikace a v jen 7% telefonické služby.

Hlubkové rozhovory - kvalitativní výzkum potřeb

V další fázi projektu jsme plánovali výběr 20 osob pro hlubkové rozhovory, na základě kritérií, které rekrutovaly osoby z celé ČR. Pro hlubkové rozhovory byl vytvořen **Manuál rozhovoru s participantem**, pro který jsme použili modifikovaný CFI rozhovor. Technicky byla k hlubkovým rozhovorům využita platforma WEBEX. Dotazovaní participanté udělili výslovný souhlas s pořízením zvukového záznamu rozhovoru, který byl realizován za účelem kvalitativního výzkumu projektu Trans E-Health. Po pořízení hlubkového rozhovoru, získali participanté odměnu.

Schéma 3. Vybrané citace z hlubkových rozhovorů

Průvodce pro trauma senzitivním výzkum a etické aspekty

Jedním z klíčových vytvořených metodických dokumentů je „Průvodce pro trauma senzitivní výzkum a etické aspekty. Tento dokument je zaměřen na prevenci retraumatizace u traumatizovaných osob a slouží jako metodika pro edukaci týmu a dalších odborníků pro online hlubkové rozhovory ve výzkumu i praxi.

Standardy péče o zdraví transgender a genderově rozmanitých osob (SOC8)

Jedním z hlavních výstupů druhého monitorovacího období byl překlad evidence based Standardů péče o zdraví transgender a genderově rozmanitých osob (SOC8), WPATH; 2022, NUDZ 2024. Tento rozsáhlý překlad mezinárodně uznávaných standardů (SOC8) byl dokončen a veřejně prezentován na seminářích pro odbornou i laickou veřejnost, včetně křtu a besedy za účasti klíčových stakeholderů (MZ, Odborné společnosti ČLK JEP). Prezentována byla doporučení pro praxi, možnosti implementace standardů a dopadu na systémové změny v přístupu a kvalitě zdravotní péče o TGR osoby. Publikaci lze stáhnout zde: <https://www.nudz.cz/pro-media/ke-stazeni/standardy-pece-o-zdravi-transgender-a-genderove-rozmanitych-osob>

Obrázek č. 1 Publikace: Standardy péče o zdraví TGR osob, verze č. 8.

Vstupní rozhovor pro transgender a genderově rozmanitou klientelu do zdravotní péče. Praktická intervence využitelná v telemedicině (e-health)

Inovativním výstupem je protokol vstupního rozhovoru, který představuje nový intervenční nástroj, navržený k usnadnění vstupu do e-health péče pro transgender a genderově rozmanité (TGR) osoby. Tento nástroj umožňuje inkluzivní poskytování služeb na dálku prostřednictvím interaktivní komunikace s TGR klientelou a poskytovateli zdravotní, psychologické a sociální péče.

Metodika vstupního rozhovoru byla vytvořena s cílem zajistit kvalitní a dostupnou péči. Při tvorbě metodiky vstupního rozhovoru byly integrovány evidence-based postupy, jako jsou Standardy péče o transgender a genderově rozmanité osoby (WPATH, 2022) a přeložený modifikovaný kulturně formulovaný rozhovor (CFI- APA, 2013).

Nástroj je strukturován tak, aby poskytoval všechny potřebné informace o potřebách a zkušenostech TGR osob citlivým způsobem, podporujícím klima důvěry a bezpečí. Rozhovor, inspirovaný humanitním a holistickým přístupem, je vhodný pro telemedicínu, telefonické a video konzultace, online psychoterapii i osobní setkání.

Předpokládaná délka rozhovoru je 45 minut a skládá se z otevřených otázek zaměřených na zkušenosti a prožitky osob, podporující vytvoření bezpečného vztahu mezi klientem/klientkou a poskytovatelem péče.

Schéma č. 4 Procesní diagram testování prototypu vstupu do služeb pro TGR klientelu: Vstupní rozhovor pro transgender a genderově rozmanitou klientelu do zdravotní péče.

Prototypy forem vzdělávání o TGR tématice

Na základě potřeb a požadavků odborníků jsme také vytvořili prototypy vzdělávání v TG tématice. Otestovali jsme různé vzdělávací aktivity pro odborníky ve zdravotní péči, využili jsme formy vzdělávání, jakou jsou např.: webináře, online a prezenční workshopy, praktická podpora a supervize pro psychoterapeuty, lékaře a zdravotní sestry ve zdravotnickém zařízení a pro interventy.

Vzdělávací aktivity přispěly k zlepšování informovanosti a senzitivnímu přístupu odborné veřejnosti k TGR klientele.

Schéma č. 5 Procesní diagram testování prototypů vzdělávání odborníků ve zdravotnictví

Praktický průvodce pro odborníky v péči o TGR osoby

Vytvořili jsme praktickou brožuru „Praktický průvodce pro odborníky v péči o TGR osoby“, která poskytuje syntézu aktuálních vědeckých poznatků a doporučení reflektující individuální potřeby TGR osob. Tento praktický průvodce je určen pro odborníky a odbornice setkávající se ve své praxi s TGR osobami. Průvodce představuje význam elektronického zdravotnictví pro budoucí vývoj v poskytování zdravotní péče pro TGR osoby. Součástí průvodce je

terminologické dvojjazyčné definování e-health/telemedicíny a její popis. Publikaci lze získat v tištěné formě nebo si ji stáhnout zde: <https://www.nudz.cz/pro-media/ke-stazeni/prakticky-pruvodce-pro-odbornice-a-odborniky-v-peci-o-transgender-a-genderove-rozmanite-osoby>

Obrázek č. 2 Publikace: Praktický průvodce pro odborníky v péči o TGR osoby

Networking, vzdělávání týmu a budování kapacit

V rámci celého průběhu projektu byly navázané kontakty v ČR i zahraničí a posílili jsme kontakty s kolegy z USA, Velké Británie, Holandska, Španělska, Itálie a Slovenska. Důležitou součástí byly i vzdělávací aktivity týmu, které vedly k posilování zájmu o tematiku a zvyšovaly odborné kompetence a dovednosti. Naši odborníci se vzdělávali v kurzech, např.: Emotional Aid, Cultural Formulation Interview (CFI) APA, dále jsme absolvovali odborné stáže v zahraničí (Holandsko, Španělsko) a v ČR (PN Kosmonosy).

Obrázek č. 3 Odborná stáž - TG klinika Tranzit Kasa Trans* Association

Obrázek č. 4. Odborná stáž Holandsko - Radboud hospital

Obrázek č. 5 Pozvánka na seminář

Pavla Doležalová, Petra Vrzáčková a Viktor Heumann

Standardy péče o zdraví transgender a genderově rozmanitých osob (SOC8)

30. května 2024 od 10.00 hodin
Velká (Höschlova) posluchárna
Národní ústav duševního zdraví, Topolová 748, Klecany

Registrace

Kvalita a multidisciplinární péče v nových standardech zdůrazňují význam holistického přístupu. Standardy (SOC8) integrují nejen medicínské intervence spojené s tranzicí, ale i oblast duševního zdraví a sociální podpory pro transgender a genderově rozmanité osoby.

Financováno Evropskou unií | NU^{DZ} NÁRODNÍ ÚSTAV DUŠEVNÍHO ZDRAVÍ | trans e-health | Centrum pro sexuální zdraví a intervence

Financováno
Evropskou unií

NUDZ NÁRODNÍ ÚSTAV
DUŠEVNÍHO ZDRAVÍ

trans e-health
Duševní pohoda a intervence pro transgender
a genderově různorodé osoby

**Centrum
pro sexuální zdraví
a intervence**

Obrázek č. 6 Prezentace na sympoziu ČSSM

Odborné sympodium k genderové problematice
Předsedající: Weiss P.

Některé komplexní případy genderové dysforie (20 min)

Kufá T.

První zkušenosti s gynekologickou ambulancí pro transgender osoby (10 min)

Hloušková L.

Trans E-Health- duševní pohoda a intervence pro transgender a genderově rozmanité osoby (15 min)

Doležalová P.

Od Rowingové a trans aktivistů, přes pouzře knihy Nevratné poškození až ke zprávě Hillary Cass. A kam dál? (20min)

Trojan O. / Adlerová M.

Psychoterapie transgender osob: zkušenosti ze Slovenska (15 min)

Jana Štefániková

Obrázek č. 7 Pozvánka na besedu a křest Standardů (SOC8)

**JAK PEČUJEME O ZDRAVÍ
TRANSGENDER OSOB V ČESKU?**

Beseda a křest publikace Standardy péče o zdraví transgender a genderově rozmanitých osob, verze č. 8

28. května od 19.00 hodin Atypical Bookshop & Safe Space.
Menolova 2538/2, Praha 8 (DOCK LIBEŘ)

Z českých vyjádření vyplývá, že transgender osoby se potýkají se stigmatizací, diskriminací a nedostupností péče. Experti z NUDZ a projektu Trans e-Health vydávají nové standardy kvality zdravotní péče (WPATH verze 8), které by mohly přinést změny reflektující potřeby genderově rozmanitých osob a integraci širší medicínské, důvěrné a sociální podpory péče. Diskuse nabídnou strukturu a mezinárodní praxi a průběžně porovnájí tělesné standardy ke zlepšení celkového zdraví a životní pohody transgender a rozmanitých osob. Moderuje Sibille Laurier, redaktorka týdeníku Respekt.

 MUDR. PETRA VÁŇÁČKOVÁ, PH.D., FCSM Sexuologička, gynekoložka, psychoterapeutka	 MUDR. PAVEL TUŽŇÁK, PH.D., FCSM Sexuolog a dermatolog, místopředseda Sdružení gynekologické asociace ČR	 PHDR. PAVLA DOLEŽALOVÁ, PH.D., FCSM Koordinačka projektu Trans e-Health, výkonná pracovníkyně, psychoterapeutka	 MUDR. VIKTOR HEUBMANN Předseda spolku Transpozem a odborný poradce v NUDZ
 MUDR. LUBO ZÁMČÁČEK, PH.D., FCSM, MD, PhD Sexuolog a urolog, předseda Československé společnosti UH	 BC. JOSEF PAVLOVIC Náměstkář Ministera zdravotnictví		

Obrázek č. 8 IDAHOT Forum Council of Europe, setkání Viktora Heumanna, člena týmu, s Holandskou královnou.

Co jsme zjistili, jak jsme to použili a jak budeme využívat dál

Zjistili jsme, že **citlivý informovaný přístup při prvotním kontaktu s TGR osobou** se zdravotníky je klíčový pro odstranění bariér v poskytování péče TGR osobám. Tento poznatek jsme využili při tvorbě metodiky a prototypů nástrojů, které byly testovány a iterovány na základě zpětné vazby od uživatelů. Rovněž překlad standardů SOC8 významně přispívá ke **zlepšení informovanosti o kvalitě péče o TGR osoby**. Tyto standardy budou dále využívány jako veřejně dostupný odborný zdroj, který je dostupný na webových stránkách NUDZ a jiných platformách. **Implementace SOC8** bude sloužit jako **doporučené postupy pro systémovou změnu kvality a přístupu péče o TGR osoby** ve zdravotnictví i sociálních službách ve spolupráci s odbornými společnostmi, patientskou organizací a NIKEZ/MZ. Vstupní rozhovor jako inovativní nástroj bude dále využíván zdravotníky, psychoterapeuty (ČAP) a sociálními pracovníky k usnadnění TGR osoby do péče. Tento nástroj také může být dále inovován a je možné ho využívat v telemedicině i v prezenční formě. Mnoho našich poznatků a výstupů bude dále analyzováno, publikováno a dále využito při implementaci nových postupů (SOC8) do praxe, která přinese systémovou změnu v delším časovém období.

Co jsme se naučili, co nás překvapilo

Jedním z nejvýznamnějších zjištění bylo, že **citlivý přístup při prvotním kontaktu TGR osoby se zdravotníky** je velice důležitý pro odstranění bariér vstupu do odborné péče. Při online hloubkových rozhovorech v zabezpečené platformě Webex, jsme mapovali potřeby TGR osob, které jsme dále analyzovali.

Vytvořili jsme inovativní nástroj pro telemedicínu: vstupní rozhovor do péče. Také jsme zjistili, že klíčovou roli hraje **informovaný dotazovatel** a jeho přístup k dané tématice.

Metodiku vstupního rozhovoru jsme pečlivě zpracovali dle poznatků z rešerší, evidence based CFI rozhovoru a dle zpětné vazby zapojených TGR osob. Testování prototypu online rozhovoru bylo po přípravě vyhodnocováno. **Spolupráce s designérkou služeb byla zásadní** a přinášela nám inovativní podněty a otázky. Průběh projektu nás naučil se dívat na potřeby TGR osob **empaticky a s respektem**. K tomu nám velmi **pomohly zapojené TGR osoby v našem týmu**, které neustále poskytovaly zpětnou vazbu a **zvyšovaly naši empatii a citlivost k vnímání potřeb TGR osob**.

Překvapil nás velký **zájem o vzdělávání v TGR tématice mezi odborníky**, což ukazuje na potřebu pokračovat v této oblasti. Proto jsme také vytvořili prototypy vzdělávacích forem pro odbornou veřejnost. Tyto prototypy vzdělávání jsme otestovali a vyhodnotili. Důležitou součástí projektu byla **dynamika v nově sestaveném týmu**, který hrál v úspěšné realizaci projektu zásadní roli. Naučili jsme se pružně reagovat na nečekané výzvy a rychle jsme se naučili metody sociálního designu. Překvapil nás rozsah této transgender tematiky a velký **zájem celého týmu přispět k naplnění cílů projektu a potřebě dále pokračovat v systémových změnách**, neboť jeden rok projektu představuje časové limity přispět k systémové změně.

Inspirativní networking a mezinárodní spolupráce se ukázaly jako velmi užitečné pro podporu vize ke zlepšení péče o TGR osoby. Mezinárodní spolupráce nám umožnila sdílet znalosti a zkušenosti s odborníky z různých zemí. Tato spolupráce bude pokračovat i po skončení projektu a přispěje k dalšímu zlepšování kvality zdravotní péče pro TGR osoby.

Prototyp vzdělávání odborných pracovníků se zaměřil na **facilitaci empatického a etického přístupu odborníků**. Jednotlivé kroky procesu testování zahrnovaly mapování potřeb profesionálů, vytvoření prototypů vzdělávání, analýzu zpětné vazby od účastníků a zjištění dalších potřeb. Testované prototypy zahrnovaly webinář, workshopy, supervize a semináře. Výstupy testování zdůraznily potřebu nabytí kompetencí, jistotu v praxi a bezpečnostní aspekty vzhledem k ostatním pacientům při hospitalizaci.

Závěr

Projekt přinesl významné poznatky a inovativní nástroje, které budou dále využívány k podpoře TGR osob v rámci zdravotní, sociální péče a telemedicíny. Cíle a účelovost projektu byly naplněny a výstupy byly realizovány nad rámec projektu. Tuzemská a mezinárodní spolupráce se ukázala jako zásadní pro sdílení znalostí a zkušeností s odborníky z různých zemí. Pro realizaci systémových změn je nezbytné, aby výstupy a poznatky z projektu byly dále využity ke zvyšování kvality zdravotní péče pro TGR osoby ve spolupráci s klíčovými stakeholdery.